

Bc. Jaroslava Sluková

Všeobecný podmět a impersonálnost v němčině a španělštině

(posudek vedoucího diplomové práce)

Předkládaná práce je věnována tradičnímu lingvistickému tématu, totiž impersonálnosti a tzv. všeobecnému podmětu. Autorka zkoumá konkrétní formy impersonálnosti hned ve třech jazycích, totiž ve španělštině, němčině a češtině (první dva jmenované jazyky jsou hlavním předmětem jejího zájmu, čeština je komentována jednak jako rodný jazyk autorčin, jednak jako pivotní jazyk používaného paralelního korpusu). Jde tedy o práci s poměrně širokým záběrem, protože impersonálnost sama je klasickým teoretickým tématem, kterému bylo věnováno mnoho studií, a konkrétních vyjádření impersonálnosti je mnoho jen v jednom jediném jazyce, natožpak ve třech. Z toho vyplývá, že před autorkou stála volba: bylo možné se detailně věnovat jednomu nebo několika vyjádřením impersonálnosti a jít i z teoretického hlediska do hloubky, nebo čtenáři nabídnout přehled všech typů ve všech analyzovaných jazycích. Autorka si zvolila druhou možnost, jistě také proto, aby si připravila půdu pro materiálovou studii, ve které bylo jejím záměrem zachytit korespondence mezi španělštinou a němčinou, tak jak je odráží paralelní korpus InterCorp.

Z této koncepce práce vyplývá hned několik důsledků, mj. to, že práce je poměrně rozsáhlá a skládá se z velkého množství kapitol. Těch velkých je devět, mnohé jsou ale dále členěny na řadu podkapitol. Autorčin výklad je logický a systematický: po první kapitole, která uvádí čtenáře do problematiky, následuje kapitola druhá s výkladem základních pojmů a kapitola třetí charakterizující podoby podmětu ve všech třech jazycích. Čtvrtá, pátá a šestá kapitola mají analogickou strukturu, protože se všechny věnují vyjádření systémovým vyjádřením impersonálnosti ve zkoumaných jazycích, tj. postupně v němčině, španělštině a češtině. Sedmá a osmá kapitola představují hlavní osobní přínos autorky, totiž případové studie založené na materiálu z korpusu a analyzující protějšky vybraných španělských (sedmá kapitola) a německých (osmá kapitola) prostředků vyjádření impersonálnosti. Závěrečná, devátá kapitola shrnuje hlavní výsledky práce.

Je zřejmé, že autorka patří ke studentům, které zajímá konkrétní užívání jazyků spíše než abstraktní teoretizování o nich. Dokládají to mj. i některé její praktické komentáře, které odrážejí její vnímavost k detailním rozdílům mezi jazyky. Tento její obecný sklon má zásadní vliv na povahu práce: teoretická část představující dvě třetiny práce, tj. prvních šest kapitol, je velmi obsáhlým, detailním popisem konkrétních projevů impersonálnosti ve studovaných jazycích, poučeně převzatým z nastudovaných zdrojů. Autorka postupuje velmi důsledně a systematicky, takže čtenář si na základě jejího textu může udělat opravdu podrobnou představu o impersonálnosti ve všech třech jazycích – tyto kapitoly by mohly sloužit jako přehledová příručka. Tato skutečnost může být vnímána pozitivně i negativně. Pozitivně proto, že jde opravdu o podrobný, vyčerpávající přehled, za kterým se skrývá mnoho práce. Jako negativní rys může být chápáno to, že jde sice o dovedně a poctivě zpracovaný, ale přece jen o přehled odvozený od sekundární literatury. Autorčiných zobecňujících komentářů není v této části práce mnoho (je ale zároveň třeba přiznat, že je to pochopitelné, protože i bez nich

je text velmi rozsáhlý). Čtenář by mohl mít chvílemi i pocit jisté informační přetíženosti – sled citací a příkladů převzatých z různých zdrojů je opravdu dlouhý. Tuto skutečnost konstatuji s tím, že jde do značné míry o důsledek volby zpracování tématu a že z informačního hlediska je to vlastně pozitivní rys.

Výše uvedený autorčin zájem o praktické fungování jazyků se odráží i v nejabstraktnější druhé kapitole práce, věnované definici základních pojmů. Vymezení těchto pojmů je opravdu spíše elementární, autorčíným cílem nebyla diskuse o různých teoretických přístupech k nim, ale uvedené základní informace jsou věcně správné.

Rovněž případové studie, představující praktickou část textu, jsou připraveny velmi poctivě. V této souvislosti bych chtěl konstatovat, že autorka v podstatě neměla žádné předchozí zkušenosti s prací s korpusem – vezmeme-li to v úvahu, jsou korpusové studie velmi dobré, i když autorka pochopitelně nevyužívala žádné komplikovanější korpusové nástroje a ani neusilovala o důslednější kvantifikaci dat a zvolila spíše kvalitativně-quantitativní analýzu. Ta je v některých případových studiích optimálním řešením, protože některé zkoumané konstrukce je obtížné s existujícími vyhledávacími dotazy vyhledat (bylo by nutné rozsáhlé manuální procházení dat, což je v podstatě nemyslitelné), jiné se zase v beletristicky laděném korpusu prakticky nevyskytují. Celkově jsou případové studie dobře formálně zpracovány, a i když nepřicházejí s převratnými výsledky, pěkně ukazují formální rozmanitost vyjadřování impersonálnosti ve zkoumaných jazycích i často komplikované hledání protějšků analyzovaných konstrukcí v druhém jazyce.

Z jazykového a formálního hlediska je práce připravena pečlivě, jen velmi zřídka se objeví překlep nebo neobratná formulace. Význačný španělský lingvista se jmenoval Alarcos Llorach, nikoli jen Llorach.

Náměty k diskusi u obhajoby:

- Jakým největším problémům čelila autorka při práci s korpusem?
- Autorka u korpusových dat obvykle mluví o „překladu“. Je konkrétní překlad nalezený v korpusu totéž co systémový protějšek v druhém jazyce?
- Na s. 51 autorka mluví o konstrukcích typu „habían cincuenta personas“. Co o těch konstrukcích a jejich přijatelnosti říká NGLE?

Celkově práci považuji za velmi poctivě připravenou, oceňuji úsilí do ní vložené, zároveň ale v teoretické části spatřuji poměrně značnou závislost na zdrojích a obecně menší autorský přínos, který by spočíval v originálním zobecnění tématu a výsledků přesahujícím práci se zdroji.

Práci jednoznačně doporučuji k obhajobě a předběžně ji hodnotím známkou *velmi dobře*.

V Praze dne 27. 8. 2024

prof. PhDr. Petr Čermák, Ph.D.